

CONTRIBUȚIA GENERALILOR C. PREZAN, AL. AVERESCU, ȘI E. GRIGORESCU, LA DEZVOLTAREA STRATEGIEI MILITARE ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

de VASILE FLOREA

Una din figurile militare românești foarte cunoscute în timpul primului război mondial a fost, nendoielnic, Constantin Prezan. Format la școala militară franceză, Constantin Prezan obține rezultate deosebit de apreciate, atât la comanda Armatei de nord, cât și la comanda Grupului de armate ce va angaja bătălia pentru București și apoi, ca șef al Marelui Cartier General român, în organizarea și conducerea memorabilelor bătălii din vara anului 1917 pentru apărarea Moldovei.

La 2 sept. 1916, în vederea soluționării situației strategice create în urma înfringerilor noastre din Dobrogea, Constantin Prezan propune continuarea cu energie a ofensivei din Transilvania — teatrul principal de operațiuni — iar în sud să se întărească apărarea cu 1—2 mari unități, de la Armatele II și I, și nu de la Armata de nord care asigura și linia de comunicații cu Rusia. Evenimentele ulterioare au confirmat justetea propunerilor generalului Prezan.

Remarcabilă este concepția strategică și tactică a generalului Prezan care prevedea, pentru apărarea Bucureștiului, o lovitură frontală dată inamicului, Grupului Kühne, completată cu o acțiune de învăluire a flancului stîng, executată cu o divizie de infanterie și una de cavalerie. Lovitura directă pe flancul drept al inamicului urma să se dea cu rezervele române ce afluiău din Moldova și cu forțele ruse grupate în zona de sud-est a Bucureștiului. Prezan a urmărit, pînă în momentul final, curajoasa manevră strategică pe direcții de operații interioare. Aplicarea manevrei strategice pe direcții de operații interioare, în bătălia pentru apărarea Bucureștiului, își are rădăcinile în trecutul de luptă al românilor. Aplicarea acestei manevre a fost făcută în iarna anului 1595 de către Mihai Viteazul. În 1917 bazat pe ultimele desfășurări pe fronturile europene, precum și pe situația operațională din Moldova, generalul Prezan decide să execute cu Armata 8 rusă acțiuni demonstrative și atacuri cu obiectiv limitat, iar cu restul de 4 armate să realizeze ruperea pe cîte o direcție. Lovitura principală se execută cu aripile interioare ale armatelor 1 romană și 6 rusă, ceea ce mărea zona sectorului de rupere, dînd posibilitatea dezvoltării ofensive în spa-

1 C. Kințesescu, Istoria războiului pentru întregirea României 1918—1919, vol. II, p. 213—214.

țiul operativ-strategic cu ample mișcări asupra spatelui și flancurilor inamice. Deși gen. Prezan a pierdut bătălia Bucureștiului, concepția lui strategică și tactică rămâne remarcabilă. În schimb, planul ofensiv elaborat de generalul Prezan în 1917 este excelent, superior celui al Puterilor centrale, care prevedea executarea a două lovituri, separate între ele printr-o zonă muntoasă și foarte îndepărtate una de cealaltă (una în valea Siretului, alta în valea Oituzului) încît nu se puteau ajuta reciproc și nici dezvolta, fiecare acoperind fronturi de circa 10—15 km².

Mari operațiuni în plan operativ-strategic, cu unele insuccese la început, generalul Prezan va oferi artei noastre militare moderne, întreaga sa capacitate, forță de concepție și realizare, în marile bătălii de pe frontul Moldovei, din vara anului 1917, numele său fiind strîns legat de marile succese românești de la Mărășești, Mărăști și Oituz.

Între marii comandanți români din războiul pentru neafirmarea țării se numără și gen. Alexandru Averescu, fost comandant al Armatei 2 române.

Între 14 și 25 august 1916, gen. Averescu, fost comandant al Corpului 1 Armată, a comandat Armata 2, care opera ofensiv în Transilvania, fiind trecut la 25 august la comanda Armatei 3, care apăra frontiera dunăreană și Dobrogea împotriva trupelor germano-bulgare. La 26 august 1916 M.C.G. român amînă ofensiva generală din Transilvania, datorită evenimentelor de pe frontul de operațiuni sudic³.

Pentru soluționarea acestei situații strategice, se convoacă la 2 sept. 1916, la M.C.G. român, toți comandanții de armate. „Pentru a da o dezvoltare normală operațiunilor noastre, spune gen. Averescu, trebuie a se opri ofensiva pe frontul de nord, a se reorganiza repede armata și a porni cu maximum posibil de forțe, o acțiune hotărîtoare pe frontul de sud“⁴. Un asemenea punct de vedere a fost susținut de mai toți comandanții de armate, cu excepția lui Prezan. Gen. Grigore Grăinceanu, comandantul Armatei 2, sublinia: „Să se suspende ofensiva în Transilvania, să se dea o lovitură de măciucă în Dobrogea; în fine să se facă, dacă e posibil, o demonstrație de trecere în spatele inamicului“⁵.

Generalul Ion Clucer, comandantul Armatei 1, arăta că „efortul trebuie făcut întîi la sud“⁶.

Dintre soluțiile propuse, „soluția Grăinceanu“ constituie baza hotărîrii privind nefericita operație „Flămînda“.

Ofensiva din Transilvania, oprită complet după 2 (15) sept. 1916, a lăsat trupele române într-o situație strategică deosebit de grea. În locul unei înaintări concentrice rapide, care să scurteze frontul de 800

2 Gen. I. Cupșa, Armata română în campaniile din 1916—1917, Ed. militară, București, 1967, p. 275.

3 M. St. M., România în războiul mondial, vol. I, Documente, p. 322.

4 Gen. Al. Averescu, Operațiunile de la Flămînda, p. 25.

5 Gen. Gr. Grăinceanu, O luptă pentru întregirea neamului, București, 1928, p. 37.

6 Gen. Ion Clucer, Note și cugetări asupra companiei din 1916, Iași, 1919, p. 54.

de km. la 250 km. (dacă s-ar fi ajuns cel puțin pe aliniamentul : Mureș, Tîrnave, eventual pe Apuseni, zone prielnice apărării), trupele noastre au fost oprite în zone deluroase sau de cîmpie, unde superioritatea materială a inamicului și flexibilitatea lui manevrieră uneori foarte riscantă, și-a spus din greu cuvîntul. Gen. Prezan cere cu insistență la consfătuirea de la M.C.G. din 2 (15) sept. continuarea ofensivei în Transilvania, întărirea armatei de nord⁷, menținerea Dobrogei și pregătirea bazei noastre de operațiuni în Moldova. În memoriul întocmit de M.C.G., secția operațiuni, aprobat de Gen. Averescu, se prevedea pentru frontul de nord-vest păstrarea ca linie conducătoare „urmărirea planului inițial”, oprirea temporară a înaintării, „păstrînd o atitudine defensivă, combinată cu o activă cercetare spre inamic, astfel că să nu dăm acestuia impresia unei slăbiciuni din parte-ne”⁻⁸.

Deci orientarea predominantă în Transilvania rămîne respectarea planului inițial — ofensiva, acceptîndu-se doar o amîinare de scurtă durată, — ofensivă avînd drept scop, conform concepției lui Averescu, să scurteze frontul și să asigure o mai bună legătură între Armate.

Abia prin ordinele nr. 852 din 6/19/ sept. și nr. 876, din 7/10/ sept. M.C.G. oprește definitiv ofensiva din Transilvania. Însă la 14/17 sept. M.C.G. ordonă Armatei a 2-a și de nord (este vorba de dreapta ei) „să înainteze și să atace inamicul spre a ușura situația dificilă în care se găsea Corpul de Olt, aflat în zona Sibiului⁹. Nota caracteristică a operațiunilor militare din septembrie-octombrie 1916 de pe frontul din Transilvania a fost lupta de întîlnire, manevre, regrupări, retrageri și apărări limitate în timp. Gen. Averescu socotea că în calitate de comandant al Armatei a 3-a și al Armatei de Dobrogea, avînd sub comandă 50% din totalul armatei române, îi va da posibilitatea să înfrîngă inamicul. Totuși, el nu a ținut seama de raportul real de forțe, de faptul că ofensiva, chiar reușită, ar fi fost oprită în fața barierei naturale a Balcanilor și nici de slăbiciunile Armatei aliate. Această lipsă de perspectivă în concepția strategică a M.C.G. și a gen. Averescu a stat la baza deciziilor din 12/16/ septembrie, care a dus la diluarea frontului din Transilvania și la controofensiva inamică. De altfel această decizie a fost încurajată și de generalismul francez Joffre, care indică „...este o necesitate pentru armata română de a-și consolida situația în Dobrogea. Întărirea trupelor române în Dobrogea va avea poate ca rezultat o incetineală momentană a ofensivelor în Transilvania, dar planul inițial va trebui, după părerea mea, să fie reluat în toată intensitatea, de îndată ce situația va fi restabilită în Dobrogea”¹⁰. Se indică, deci, un joc de mișcare strategică, al cărui pion principal era armata română, neținîndu-se cont de, insuficiența căilor de comunicație nord-sud, de insuficiența de armament, în special de artilerie, de gradul de

7 Gen. I. Cușan, op. citată, p. 180.

8 Mareșal Al. Averescu, Note zilnice de război 1916, p. Editura Cultura Națională, București, 935, p. 238.

9 Al. Averescu, Note zilnice de război 1916 p. 315.

10 M. St. M., România în războiul mondial, vol. II, p. 8.

instruire a cadrelor și trupelor ; nu se menționa nimic de sprijinul aliaților. Soluția propusă de gen. Alekseev, M.C.G. rus, era și mai deconcertantă. El propunea să se ia o divizie de la Armata 1-a, una de la Armata de nord și două de la Armata 2-a, pentru a fi adăugate trupelor din Dobrogea. Astfel, acestea ar fi format, în concepția strategică a șefului M.C.G. rus, o puternică masă de manevră (8 divizii) în zona Silistra-Bazargic ; iar în Transilvania, este uimitor, ofensiva să continue cu trupele împuținate ¹¹. Astfel se constituie, sub comanda gen. Al. Averescu, Grupul de Armate sud (Armata 3-a și Armata de Dobrogea) care a fost întărit cu 3 divizii (11 și 22 de la Armata 2 și 10 de la rezerva generală) ¹². Grupul de armată sud, condus de Averescu, primește la 3 sept. ordinul de a trece la ofensivă în Dobrogea, cu misiunea de a nimici gruparea de armate inamice din spațiu ¹³. În acest context, gen. Averescu dezvoltă un ingenios și subtil plan strategic și tactic, în care se prevedea „a se combina acțiunea frontală din Dobrogea cu un atac în spatele frontului dușman, ceea ce implica de a trece forțele mobile ale Armatei a 3-a peste Dunăre, la o distanță convenabilă de frontul de luptă din Dobrogea ¹⁴.

Trecerea are loc în sectorul Flămînda, cu o grupare de 5 divizii de infanterie și divizia 1 cavalerie. Locul ales pentru trecere se găsea la circa 140 km. în spatele frontului inamic din Dobrogea. În operația de trecere a Dunării se vedește talentul generalului Averescu de bun organizator și comandant. În ciuda dificultăților ivite în noaptea de 18 spre 19 sept. bombardamentele inamice, ruperea podului în două de furtuna ce s-a abătut în acel moment, ploaia care umflase apele fluviului etc., grupul de manevră român trece Dunărea cu diviziile 10 și 21 infanterie, formînd un solid cap de pod, care a nimicit slabele forțe inamice de pe malul drept al fluviului. Grupul de Armate Mackensen și Armata 3-a Bulgară, condusă de gen. Toseff au rămas surprinse de efectuarea reușită a acestei grele operații ¹⁵.

Măsurile luate în grabă pentru a acoperi frontul cu unități slabe, aduse de peste tot, demonstra surprinderea totală, strategică și tactică, și infirmă teza lui Toseff, după care el ar fi prevăzut cu mult înainte o debarcare a trupelor române în acest punct. Între timp situația generală se agravează în urma trecerii Armatei a 9-a germane la ofensivă în Transilvania, a opririi ofensivei Armatei în Dobrogea (din cauza marilor inundații, a ruperii podului de la Flămînda și a manevrelor monitorizate austriace), după o pătrundere de 3—8 km.

De aceea, M.C.G. român hotărăște oprirea operației Flămînda, trimiterea în Transilvania a marilor unități române, retragerea capului

11 M. St. M. op. cit. vol. II, p. 913.

12 Ibidem, p. 18.

13 Ibidem, p. 18-21.

14 Ibidem, p. 41-42.

15 I. Toseff, Operațiunile Armatei a 3-a bulgare în Dobrogea, Sofia 1921, Gen. Al. Ivanițiu, Războiul României 1916—1917, vol. I, București, 1928, p. 78.

de pod și trecerea la defensivă în Dobrogea¹⁶. În ciuda „dezastrului“ militar din sud, operația Flămînda apare ca îndrăzneată, interesantă și bine organizată din punct de vedere operativ.

Dacă în Dobrogea M.C.G. rus mai aducea circa 6—8 divizii, iar armata generalului Serrai de la Salonic ar fi devenit mai combativă, atunci operația „Flămînda“ ar fi fost o capodoperă strategică și tactică. Generalul Averescu și-a dat șeama de aceste lipsuri. Talentul său militar și buna sa pregătire s-au dovedit în luptele din noiembrie-decembrie 1916, organizînd retragerea Armatei a 2-a în Carpații răsăriteni, ca să apere porțile Moldovei de încercările disperate de pătrundere ale invadatorilor. În Capania anului 1917, după refacerea Armatei române din iarna 1916—1917, conducerea ofensivei de către comandantul Armatei a 2-a a fost strălucită, M.C.G. a încredințat la începutul lunii iulie 1917, Armatei a 2-a române misiunea oa în cooperare cu dreapta Armatei 4 ruse, să rupă apărarea inamicului din față și să dezvolte apoi ofensiva pînă în valea superioară a râului Putna. În fața Armatei 2 române și 4 ruse, se găsea aripa dreaptă a Armatei 1 austro-ungară. Hotărîrea luată de generalul Averescu, comandantul Armatei a 2-a, de a da lovitura principală cu stînga pe direcția generală: Mă-răști-Tulnici, ajungîndu-se pe drumul cel mai scurt la obiectivul final — Valea Putnei, în strînsă legătură cu dreapta Armatei 4 ruse, era justă, ca și obiectivele succesive fixate. Ordinul de zi dat de Averescu la 7 iulie 1917, înainte de începerea bătăliei a ridicat sensibil moralul ostașilor români. „...ostași ! A sosit momentul mult așteptat de toată suflarea românească, de voi mai mult decît oricine, să reluăm lupta pentru a răsturna zăgazul dincolo de care se aud gemetele părinților, fraților, copiilor noștri sub apăsarea vrășmașului hărăpăreț. Nu uitați că reluăm lupta pentru cea mai dreaptă și sfîntă cauză : pentru izgonirea cotropitorilor din căminele noastre... Am toată nădejdea că Armata 2 română nu va lipsi de la o așa sfîntă datorie și va ști să se mențină, ca și pînă acum, prin valoarea ei dovedită la înălțimea încrederii ce o am în ea“¹⁷.

La 11 iulie 1917, ora 4, trupele române și ruse au trecut la ofensivă. În prima zi trupele române și ruse au rupt prima poziție de apărare inamică, într-o zonă largă de circa 20 km, inamicul suferind pierderi grele¹⁸. Ofensiva a fost continuată energic în zilele de 11 și 13 iulie, după ce inamicul se retrăsese în noaptea de 11/12 iulie pe o nouă poziție fortificată natural și întărită genistic. M.C.G. român, avînd în vedere înfrîngerea trupelor ruse în Galiția care creează un mare pericol pentru flancul drept strategic al dispozitivului româno-rus din Moldova, a dispus oprirea ofensivei prin ordinul dat la 12 iulie, ora 18,40. Dar gene-

16 M. St. M. op. cit. vol. II, Documente p. 46-47 ; 49, Gen. G. A. Dabija, Armata română în rozboiul mondial 1916—1918, Ed. I. G. Hertz, vol. I, p. 154 și 161.

17 Ordinul nr. 1851 din 7 iulie, Revista România în timpul războiului 1916—1919, aprilie, 1920, p. 135.

18 Gen. G. A. Dabija, op. cit., vol. IV, p. 108.

ralul Al. Averescu cere M.C.G. român aprobarea să continue ofensiva pentru atingerea unui aliniament mai puternic. Ofensiva continuă cu succes în ziua de 14 iulie, creind prin dezvoltarea ei o amenințare serioasă în zona de joncțiune. Între 14 și 19 iulie, se dau lupte mari, cu succese importante pentru români, singur puternicul raion fortificat, Măgura Cașinului mai rămânând în stăpînirea inamicului. În seara zilei de 19 iulie, ofensiva a fost oprită. Ofensiva română-rusă de la Mărăști și-a atins scopul. Concepția generalului Al. Averescu asupra ofensivei, organizarea bătăliei, conducerea ei energică și oportună au demonstrat din plin priceperea sa de comandant de oști.

Dacă în 1916 a greșit, în 1917, acumulînd o mai mare experiență generală a războiului a obținut succese în pregătirea și conducerea operațiunilor și ca urmare o mare pondere morală în armată.

Lui Averescu i se potrivește ceea ce spunea Joffre : „Nu sînt dintre aceia care să aduleze pe căpitanii ce nu au fost niciodată învinși. Există în înfrîngere un învățămînt de curaj și de perseverență, pe care unii șefi nu îl înțeleg decît prea tîrziu“¹⁹.

În 1930, generalii Al. Averescu și C. Prezan au fost avansați la gradul de mareașali. Subliniind meritele militare ale lui Averescu, nu uităm să menționăm că în calitate de politician — (șef de guvern) a ocupat poziții retrograde.

„De pe înălțimea Măgurii Odobeștilor, mareașalul Mackenson cuprindea cu privirea cîmpul bătăliei înroșit de razele soarelui ce apunea și de sîngele soldaților săi... și în acest amurg însîngerat gloriosul soldat nu se putea opri să nu citească limpede apusul propriei sale faime, de general care nu cunoscuse pînă atunci înfrîngerea“²⁰.

Cine l-a înfrînt pe Mackenson, învingătorul strălucit de la Tannenberg, de la Lodz, de la Dunaieți, din Seslia, din Dobrogea și de la Argeș-?

Răspunsul este simplu : Armata 1 română, refăcută în Moldova, comandată de Eremia Grigorescu ; figură clasică de mare comandant de oști, înțelept, viteaz, dublat de o energie fără seamăn, altoită pe un fond de vaste cunoștințe militare.

La începutul războiului generalul Eremia Grigorescu comandă Divizia 15 — infanterie, din Corpul 5 Armată, aflat în rezervă M.C.G. — român. În urma desfășurării nefavorabile pentru noi, a evenimentelor operaționale din Dobrogea, Divizia 15 infanterie a fost trimisă ca întărire pe acest front.

Mackenses, comandantul Puterilor centrale de pe frontul dobrogean, dezlănțuie o ofensivă de-a lungul Dunării la Cernavodă, în scopul de a tăia principala legătură dintre țară și armata din Dobrogea. Una dintre cele trei divizii române care au luptat oprind ofensiva generalului german, a fost și Divizia 15, condusă de generalul Eremia Grigorescu.

19 Ibidem, op. cit., vol. I, p. 16.

20 C. Kirițescu, op. cit., vol. II, p. 586-587.

La începutul lunii octombrie 1916, Grupul de armată al arhiducelui Carol plănuie să pătrundă în Moldova prin pasul Oituz. În acest scop, se constituie gruparea Schmettow, compusă din 5 Divizii (dinrte care trei de cavalerie) cu misiunea de a pătrunde prin trecătoarea Oituzului în Moldova²¹. În fața acestui grup inamic, foarte puternic, se aflau divizia 2 cavalerie română și divizia 15 infanterie, generalului Eremia Grigorescu revenindu-i sarcina de a comanda Grupul de armată Oituz. Lupte crâncene au loc în zona satului Hirja, în zilele de 15—17 octombrie iar o încercare a inamicului de a cădea în spatele armatei române este nimicită.

Generalul Grigorescu se află permanent în mijlocul soldaților și conduce personal lupta unităților.

La 18 octombrie, după două zile de pregătire de artilerie, în prezența arhiducelui Carol, moștenitorul tronului și al contelui Istvan Tisza, primul ministru maghiar, inamicul a atacat cu toată vigoarea pozițiile armatei române, de la ora 8 pînă la ora 22, cu scopul de a sparge apărarea română. Frontul român a rămas neclintit, iar între 19 și 22 octombrie, Eremia Grigorescu ordona o contraofensivă. În seara zilei de 22 octombrie, inamicul se afla pe vechile poziții, adică pe linia de plecare de la 13 octombrie, suferind mari pierderi în oameni și materiale.

Divizia 15 infanteria a fost supranumită „divizia de fier” iar pe stîncile Oituzului se scrisese deviza generalului Grigorescu : „pe aici nu se trece”

La 1/13 august 1917, după o săptămînă de cumplite lupte la Mărășești, generalul rus Ragoza, care avea comanda frontului (Armata 4 rusă și 1 română), ordonă retragerea frontului român, în plină zi, cu 6 km în spatele Mărășeștilor, pentru o aliniere cu frontul rus²². Executarea unui asemenea ordin ar fi fost o catastrofă pentru armata română. Conștient de pericol, generalul Eremia Grigorescu refuză energic executarea acestui ordin, convingînd pe generalul Prezan și pe generalul rus Scerbacev de absurditatea hotărîrii lui Ragoza. Astfel, atacul vijelios al lui Mackensen a fost oprit și trupele germane aruncate înapoi în zona Mărășești.

Ingeniozitatea combinării apărării pe poziții cu contraatacurile date prin surprindere, în momentele cele mai oportune, jocul continuu și deosebit de elastic al rezervoarelor, a exasperat pe Mackensen și a asigurat victoria românească.

Exemplul personal al marelui comandant a stat întotdeauna în fața trupelor și comandanților în subordine.

Eremia Grigorescu a înscris astfel o măreață pagină a istoriei neamului, a cărui titlu este Mărășești — „nici pe aici nu se trece”

21 C. Kirițescu, op. cit., vol. II, p. 30.

22 Ibidem, vol. II, p. 543.

LA CONTRIBUTION DES GÉNÉRAUX ROUMAINS AU DEVELOPPEMENT DE
LA STRATEGIE MILITAIRE PREDANT LA PREMIERE GUERE MONDIALE

R é s u m é

On sait que les trois généraux, C. Prezan, Al. Averescu et E. Grigorescu ont joué un rôle remarquable en élaboration des plans de lutte de l'armée roumaine contre les envahisseurs allemands. Le plan de lutte concernant la défense du Bucarest appartient au général C. Prezan. Bien que C. Prezan subit un défit, à cause de la supériorité numérique de l'armée envahissante, le plan de lutte reste ingénieux et un modèle de conception stratégique et tactique. A l'obtention de la victoire de l'armée roumaine, sur l'armée envahissante un remarquable contribution ont eu les généraux Al. Averescu et E. Grigorescu, qui ont élaboré des plans de lutte de l'armée roumaine. Les grandes victoires obtenus à Mărăști, à Mărășești et à Oituz sont les résultats d'une conception stratégique et tactique bien fondée et ingénieusement conçu.